



ВИСТУП НА БАТЬКІВСЬКИХ ЗБОРАХ: «СІМ'Я – ПРОСТІР БЕЗ НАСИЛЬСТВА»

Сім'я особлива атмосфера, куди дитина несе свою радість і горе, роздуми і сумніви. Саме від сімейного спілкування віє теплотою і сердечністю, турботою про дітей, доброзичливістю і чуйністю. Психологи стверджують, що саме сімейне спілкування — запорука доброї настрою і душевного спокою. І з другого боку — ніде люди не ранили так боляче, як вдома, в сімейних конфліктах. Психологічний клімат родини дуже важливий для психічного здоров'я дитини, він суттєво впливає на дитину, спричиняє стан комфорту, або дискомфорт.

В наш час в мільйонах родин із задоволенням дивляться фільми, насичені сценами брутальності і жорстокості. А психіка дитини під впливом сучасної теле-відео продукції та комп'ютерної ігрової манії не може залишатися здоровою. І питання лише у тому, коли та у якій сфері життя підростаючої людини виявляються небезпечні наслідки.

Це дуже серйозно. Тож попросіть своїх дітей показати вам, в які ігри вони грають, які мультики і фільми вони дивляться, зокрема й по мобільних телефонах, чи не культивується у них насилля? Краще буде позбутися всього, що може негативно впливати на мозок ваших дітей. Замисліться, що в першу чергу вам самим жити зі своїми дітьми, і якщо вони стануть жорстокими, то у більшій мірі страждати будете ви самі від цього.

Але як розпізнати, що є насиллям, а що ні? Часто діти спричиняють образи іншим дітям, навіть не розуміючи, що така поведінка принижує гідність інших, що їм дуже від цього погано. Такі підлітки частопереймають поведінку із своїх сімей, де батько принижував матір, по відношенню до однолітків («Ти не мужик, якщо не можеш довести цього іншим. А довести це можна тільки силою, щоб тебе боялися.»)

Тож чи не закладаємо ми самі у підсвідомість власних дітей, що тільки завдяки насильству і жорстокості можна вижити у цьому світі? «Вживає сильніший!» Потрібно гризтись, кусатись, рвати на шматки, не з'їси сам, з'їдять тебе. Знайомі твердження?

І ось з таким розумінням випускаються у світ наші діти. Одні зі зломленою психікою, що так і не довели, що вони сильніші, «що вони – мужики», а інші, як переможці, яким усе дозволено, які звикли мучити оточуючих, отримуючи насолоду від страждань інших.

Як нам жити у такому світі?

1. «Закон бумеранга», це такий же самий закон, як і закон земного тяжіння, знаєш про нього, чи не знаєш, а він діє.

Так ось, багатьом відомо, що все що ми робимо по відношенню до інших, повертається до нас самих. Якщо робимо добро, у нашому житті теж буде багато доброго. Але якщо робимо зло, то це зло повернеться не тільки до нас самих, але скажеться й на наших дітях. Ось чому в давнину так боялися прокляття, боялися вчинити зло. Цілі роди, представниками яких було скоєне злочин, через деякий час повністю вимирали (приблизно у третьому – четвертому поколінні починалося виродження).

2. Також ми обговорюємо такі вислови, як «кров притягує до себе кров», «насильство породжує насильство».

Цікаво, що б ви самі відповіли, на цю народну мудрість. Діти просто над цим ніколи не замислювались, а коли починали таке обговорення, то вони погоджувались, що «якщо відповідати злом на зло, проблема не вирішиться, а, навпаки, зла стане ще більше».

3. Жертва може сама стати насильником, поводячись з іншими так само, як поводитись із нею. Найжорстокішими злочинцями частіше стають саме ті, над ким знущалися. І найперше, з ким зводяться рахунки, це з тими хто довів їх до такого стану.

4. Насильством є не тільки бійка та вбивство. Звичайні у дитячому середовищі штовхани, прозвиська, глузування, все, що порушує права іншого, принижує його гідність – вже є таким насильством, яке може завдавати нестерпного болю.

Означимо характерні ознаки насильства:

- 1) умисна дія;
- 2) порушення прав і свобод;
- 3) перевага однієї людини над іншими;
- 4) шкода.

Насильство є таким порушенням прав і свобод людини, яке унеможливує її самозахист.

Розглянемо детальніше прояви насилля у сім'ях.

Фізичне (тілесне) покарання як спосіб контролю за поведінкою різко полегшує відчуття провини (покарали – значить зняли відповідальність, спрацював механізм, який дозволив уникнути провини). Без почуття провини (в розумних межах, а не такої, яка постійно пригнічує) неможливе формування здорової самосвідомості. Людина ж може контролювати свою поведінку тільки завдяки власній самосвідомості. Якщо ви умисно заважали формуванню у вашої дитини нормальної самосвідомості, будуйте і надалі ваші відносини на каральній основі. Покарання – це моральний замах на здоров'я: фізичне і психічне. Покарання не повинно «витісняти» любов. Покараний – вибачений. Інцидент вичерпано – сторінку перегорнуто. Наче нічого й не трапилось. Про старі гріхи ані слова, не заважайте починати спочатку! Хоч би що трапилось, хоч би якою була провинна, покарання не повинно сприйматися дитиною як перевага вашої сили над її слабкістю, як приниження. Дитина повинна боятися не покарання, а того, що вона може прикро вразити вас.

Агресивність – це не тільки заподіяння шкоди, це впевненість у своєму праві вирішувати все за інших, маніпулювати. Використовуючи різні засоби тиску на дітей, батьки заохочують їхню надмірну залежність від них, ставляться як до власності, а не до людини, яка має право рости і ставати незалежною, впевненою, бути собою. Таким чином, батьківське почуття власності – поганий порадник у вихованні, воно розвиває в дітях надмірну компромісність, залежність, надмірне підпорядкування дорослим, низький опір зовнішньому тискові. Наслідки такого виховання: брак впевненості в собі, деформація ставлення до себе, приниження себе, низька самооцінка. Що більше насильства в дитинстві, то більша імовірність впасти в залежність у дорослому віці.

Особистість дитини часто оцінюється з точки зору її покірності. Дуже помиляються батьки, які вважають, що основою правильних стосунків з дітьми є слухняність у найгіршому розумінні цього слова: без зайвих розмов робити тільки так, як кажуть батьки. Такі батьки нехтують почуттями і думками дитини, вважають, що вона не має права на власну думку, вчинок, а значить, не визнають її особистістю, окремою від них самих. Вчать не мати своєї позиції і відстоювати її, а підкорятися, пасувати перед авторитетами. Слепа слухняність призводить до того, що дитина стає безініціативною, пасивною, несамостійною, безвільною, безпомічною, не вміє брати на себе

відповідальність, може легко підпадати під вплив, стати виконавцем чужої волі, легкою здобиччю сильних і владних людей.

Не слід покладатися у вихованні тільки на силу, інакше ви привчаєте дітей зважати тільки на силу (хто сильніший, той і правий). Не треба «сильнодіючих ліків» (криків, погроз, покарань) у простих ситуаціях, приберезьте їх на крайні випадки, інакше ви скоро вичерпаете себе, а ліки перестануть діяти. Система залякування дітей, що побутує в деяких родинах, призводить до неправдивості та нещирості – особливого способу самозбереження. Тяжкі переживання нищать атмосферу рівноправності, вкрай негативно позначаються на формуванні таланту особистості, спричиняють психастенічні реакції, імпульсивні дії та афекти. Батьки часто звертаються до силових методів виховання, тому що, на їхню думку, вони менш витратні і більш результативні. Так, короточасний результат буде. Але це не свідоме поведінка, а поведінка, яка постійно потребує вашого (зовнішнього) контролю. Внутрішній контроль (свідоме саморегуляція) таким чином не формується: дитина намагається поводитися краще не тому, що вона усвідомлює необхідність приймати певні норми і відповідати їм, а тому, що боїться покарання, а значить, вчиться хитрувати, пристосовуватися. Це шлях деформацій характеру, завдання шкоди особистості, а не розвитку її. Працювати ж, перш за все, над собою, над подоланням набутих стереотипів, над розвитком власної поведінки вчиться конструктивних форм подолання конфліктів, ефективній взаємодії з власною дитиною — це шлях значно складніший, він потребує постійних душевних витрат, але дієвіший і ефективніший. Це робота на перспективу – формування здорової особистості.

Тілесні покарання роблять дитину не господарем свого тіла і своєї психіки, а її рабом, вони нав'язують їй досвід поразки, прищеплюють безпорадність, безпомічність, призводять до деградації, приниження гідності дитини, оздоблюють її. Надто бурхливі прояви обурення, безконтрольні вибухи гніву, люті, оскаженіння з боку батьків розпалюють погані нахили дітей, привчають їх до нестриманості, злості, безконтрольних вибухів емоцій. Батькам слід усвідомити, що на негативних емоціях позитивну особистість ще ніхто не виховував.

Пригнічення особистості дитини може закінчитись великим вибухом, зробить її агресивною, призведе до відкритого протесту. Агресивність завжди породжує іншу агресивність, яка може бути спрямована на тих же батьків, на ровесників або на самого себе (аутоагресивність аж до спроб самогубства).

Жорстоке ставлення до дітей – це крайній ступінь невиправданої перестановки ролей, коли батьки помилково вважають, що мають право на те, щоб діти емоційно підтримували їх, задовольняли їхні емоційні потреби, коли намагаються вирішувати свої емоційні проблеми за рахунок дітей, «зриваються» на них. Якщо нав'язати дитині цю ненормальну роль, вона не буде розвиватись як слід. Коли наші власні емоційні ресурси вичерпуються, щоб уникнути психічного виснаження, треба намагатися якнайшвидше відновити свої сили (молитва, медитація, спілкування з природою, з друзями, нові інтереси), взяти «тайм-аут» у конфлікті з дитиною і, в першу чергу, заспокоїтися самому.

Отже, будь-яке насильство – це завжди психічна травма, яка деформує особистість, перешкоджає нормальному психічному розвитку дитини, руйнує її психічне здоров'я. Батьки мають усвідомити, що найважливіша умова успішного виховання – становлення правильних стосунків з дітьми. Для того, щоб досягти взаєморозуміння з ними, треба усвідомити, що основа спілкування в сім'ї – доброзичливість, довірчі відносини.

«Людина формується все життя: змінює погляди, звички, принципи, і тільки дитинство залишається незмінною константою на весь наш шлях, і кожен несе в собі власну долю як хрест або яскравий веселий ліхтарик.»

Дорослому інколи важко порозумітися з дітьми саме тому, що вони існують у різних системах цінностей, значень, настроїв. Дитина – це не просто інша людина, це – зовсім інший психологічний простір, якісно відмінне світосприйняття. Отже, шановні батьки, пам'ятайте про це! І останнє, про що не слід забувати: здоров'я дітей – у наших руках. То ж частіше покладайтеся на свою любов та інтуїцію, не вирішуйте власні проблеми коштом здоров'я своїх дітей, бо сім'я є основною точкою опори дитини.

Усвідомте: насилля починається в серці й розумі; спосіб дій визначається способом мислення. Перегляньте спосіб життя вашої родини. Встановіть сувору батьківську заборону на перегляд насильницьких сцен у фільмах та комп'ютерних іграх. А щоб ця заборона була сприйнята дітьми з розумінням, то може почнемо з самих себе? І ще, не підштовхуйте дітей вирішувати свої проблеми за принципом «з вовками жити, по вовчому вити». Ви ж не хочете самі жити серед вовків, якими можуть стати власні діти по відношенню до вас?

Якщо ж ми навчимося по-справжньому любити наших дітей та мудро виявляти турботу про їхнє майбутнє, то й діти віддячать нам любов'ю та турботою.